Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакціі і адміністрацііі: **Вільня, Віленская вул., № 29.**

Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. 3 мес.—1 р. Перамена адрэсу—20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна також падпісаць прозвішчэ разам с фаміліей, хто не захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакціі. Рэдакція пакідае за сабой права папраўляць і укарачываць прысланые рукапісы і аўторам назад іх не звертае.

Год IX. 30 Кастрычніка 1914 г. № 43

У гор. ПОЛАЦКУ новаатрытая

Беларуская кнігарня

Спаская вуліца, дом Бакаева.

СУЛІЦЬ ПОУНЫ ВЫБОР БЕЛАРУСКІХ КНІЖЭК.
ПРЫЙМАЕ ПАДПІСКУ НА УСЕ БЕЛАРУСКІЕ ЧАСОПІСІ.

Вызваленьне ад п'янства.

Народ цёмны і бедны ніякай сілы ні мае. А калі йшчэ ён туманіць сваю галаву гарэлкай, калі замест шукаць лепшай долі—хочэ знайсьці пацеху адно ў тэй атруце, калі ня здолее вырвацца с-пад уласьці яе,—тады і будучыны ясьнейшай яму не даждаць нікол: будуць яго ўсе ганяць, як раба—нявольніка. Наш народ беларускі бедзен, але шчыра працуе. каб змагчы сваю беднасьць. Ен цёмны, але с цемнатой змагаецца, чым і як магá, ды багата сіл аддае на тое, каб хаця дзеці яго ўбачылі сьвет. Але гэтые добрые жаданьня глуміліся дагэтуль праз найгоршую хваробу—п'янства.

П'янства спыняло кожын крок упярод. Яно нішчыло сілы людзей; яно прыгатаўляло грунт для ўселякіх хвароб. І з году ў год чэзла моц нашаго народу—на пацеху тым, хто нават самае імя яго гатоў выкасаваць с кнігі гісторыі. Мiналі гады за гадамі, а мы ўсё цягнуліся негдзе ззаду за іншымі націямі. І калі настаў час адраджэньня нашаго народу, калі ўсе сілы яго пачалі будзіцца, каб тварыць новае жыцьцё, — гарэлка, п'янства былі адным с тых каменьнёў, што ляглі на дарозі народнаго руху.

Ажно прышла вайна, прынесла многа гора, многа сьлёз, многа страшэнстоў уселякіх, але з грукатам гармат даляцела да нас і адна вельмі радасная вестка: забаронена таргаваць гарэлкай, манапольки зачынены, п'янству настае канец.

І праўда: вось ужо тры месяцы народ кінуў піць. Тры месяцы —невялікі тэрмін. А ўсё-ж такі, калі-б палічыць. колькі тая забарона п'янства прынесла карысьці, дык ніхто ня даў-бы веры! Глянь це на цыфры: у аднэй толькі віленскай губэрні за месяц верэсень і палову кастрычніка ў тым году выпілі 100 тысяч ведзер гарэлкі,—а ў гэтым гаду, значыць, пасьля закрыцьця манаполек, за тые-ж паўтара месяцы выпілі ўжо толькі 750 ведзер гарэлкі, дый то піў яе не народ рабочы, не селяне, а паны—па найдаражэйшых рэстаранах, дзе йшчэ давалі гэту атруту. За ўвесь 1913 год віленшчына выпіла 800 тысяч ведзер гарэлкі—ня лічучы піва ды іншых напіткоў. І за гэтае морэ атруты народ заплаціў ня менш *семі мільёноў рублёў*. Каб жэ йшчэ палічыць выдаткі на піва і іншае, ды парахаваць, колькі рабочых дзён змарнавалі людзі праз п'янства, дык выйшла-бы ешчэ раз гэтулькі грошы.

Мала гэтаго: пакуль народ піў, дык і з яго працы было менш карысьці, менш ею можна было вырабіць. Цяпер з усяе Расеі дый з нашаго краю пішуць фабрыканты, што праца рабочых куды болей спорна, чым даўней бывала. А гэта ізноў павінна шмат узбагаціць працоўны народ, — у першы чарод тых. хто сам на сябе працуе на ральлі, ці пры рэмесніцкім варштаці.

Так скасаваньне гарэлкі атрывае перад намі дарогу ўпярод — да сьвету і багацьця, да агульнаго адраджэньня народу, да лепшай будучыны. Але між намі ёсць ешчэ людзі, каторые стараюцца зруйнаваць усё, што суліць нам вялікая рэформа. То тут, то там аткрываюцца патайные бравары. Па вёсках і мястэчках гоняць гарэлку с палітуры, ды гэта новая атрута ешчэ горш руйнуе здароўе чэлавека, чым тая гарэлка, што прадавалі ў манапольках: у ёй ёсць дужа шкодные для здароўя рэчы.

Ведама, ня доўга пражывуць тые новые «бравары»: іх ловяць надта скора, бо як усе ня п'юць, дык тые, хто напіваецца, самі паказываюць, якім спосабам дабывалі гарэлку. Вось, пад Вільняй ужо аткрылі некольки патайных бравароў, ды тых людзей, што гналі спірт с палітуры, цяжка пакараюць. Гэтак сама ловяць «вінакуроў» гэтых і па іншых паветах і губэрнях нашай старонкі.

Але справа ня ў тым, што таго або іншаго «дабрадзея» пакараюць. Народ, спазнаўшы ўсю карысьць ад скасаваньня гарэлкі, павінен сам адмовіцца ад гэтай атруты,—і тады ніхто не памкнецца фабрыкаваць яе патайна. А зьбераженые дзесяткі мільёноў рублёў пойдуць на узбагачэньне і прасьвету нашаго народу, каб даць яму можнасць урэшці папраўдзі «выйсьці ў людзі» і стацца роўным іншым націям.

ВАЙНА.

22 кастрычніка Гасудар Імпэратар прыбыў к дзействующэй арміі і ў гэты-ж дзень адведзіў г. Мінск.

Расейска-Аўстрыяцкая.

Цягнуўшыеся болей трох тыднеў, крывавые безупынные бітвы у Галіччыне на Сане і на поўдня ад Перамышлю закончыліся 23 кастрычніка агульным атступленьнем аўстрыякоў, у напрамку к Дуклінскім праходам церэз Карпаты. На ўсім фронце расейскае войска энэргічна напірае на праціўніка. Атход глаўных сіл аўстрыяцкай арміі с Сану ёсьць заканчэньнем пабеданоснай барацьбы, пачатай у канцы верэсьня і маючэй с пачатку цэль атпёрці наступаньне аўстрыяцка-нямецкай арміі на Варшаву і Івангорад. К пачатку кастрычніка расейскае войска было ў бітве з непрыяцелям на фронце, які цягнуўся па простай лініі каля 500 вёрст ад аколіц Варшавы на Казеніцы і Перамышль да Чэрновіц. Пасьля гэтай пабеды, для расейскаго войска пачынаецца новы час вайны. Цяперака яно наступае па шляхах у напрамку к Кракову і дасьцігла ужо Мехова.

Паміж іншым, атступаючы, аўстрыякі пакінулі шмат хворых на халеру у Яраславе, Пжэворску і ў вёсках каля Сану. У апошніх бітвах на Сану расейцы узялі у палон каля 200 афіцэроў і 15,000 салдатоў. Захоплены арудзіі, кулемёты і інш. ваенная здабыча. Узяты горад Сандомір. 28 кастрычніка. У Галіціі расейскае войска перэпраўляецца цераз Віслону і займаець Жэшов, Дынов і Ліско.

Расейска Нямецкая.

Пачатковае наступаньне немцоў у Польшчы зьмянілося было у абарону, а цяперака яны атступаюць па ўсім фронце, а расейскае войска напірае, ды ўжо у шмат якіх мейсцох расейцы пасунуліся за прускую граніцу. Прычым заўважано, што за Віслай немцы пакідаюць нават сільные свае пазыціі, як Каліш—Чэнстохова, і атступаюць к сваім аснаўным размешчэньням у прасторах Сылезіі і Познаня. 22 кастрычніка. Расейскае войска узяло Бакалажэво і захапіло шмат уселякай ваеннай здабычы. 26 кастрычніка. На ўсходне-прускім фронце расейскае войска выперла немцоў с сільна умацаванаго імі Вежбалоўскаго раёну і прыбліжылося да Сталюпэнена. На лёвым беразе Віслы, расейская конніца, увайшла у граніцы Нямеччыны, папсавала жалезную дарогу, што на поўнача-захад ад Каліша. 27 кастрычніка. У Ўсходней Прусіі бітвы не спыняюцца. Расейцы узялі Гольдап. За Віслай Немцы адыйшлі ад Влоцлаўска к Нешаве і ад Коніна на Слупцы. 28 кастрычніка. У Усходняй Прусіі правае крыло непрыяцеля, якое заўзята супраціўлялося у раёне Лыка, атціснута да Мазурскіх азёроў. На ўсход ад Нэйдэнбургу, каля станціі Машукен, расейская конніца пcрэмагла нямецкі атрад, захапіла абоз і ўзарвала два жалезнадарожные масты.

Расейска-Турэцкая.

У мінуўшым тыдні пачаліся бітвы на Каўказе паміж расейцамі і туркамі. Расейскае войска перайшло турэцкую граніцу і атакавала туркоў, захопліваючы на шляхах к Эрзеруму непрыяцельскіе гарады і умацаваные пазыціі. Гэтак, расейцы захапілі крэпасьць Баязет. узялі з бою Зівінскую пазыцію. 24 кастрычніка, пасьля заўзятай бітвы, занялі сільну па прыродзе і добра умацованую пазыцію каля Кепры-Кей. Каля гэтай апошняй пазыціі ды каля Кіркаліса і Алашкертскай цяпер і ідуць заўзятые і крывавые бітвы паміж нашым і турэцкім войскам. На Кепры-Кей туркі пачалі напіраць 25 кастрычніка сілай да дзьвух дывізій с 48 польнымі і цяжкімі гарматамі, але пасьля заўзятай бітвы расейцы змусілі іх атступіць і заўладалі Кіракілісай і Алашкертскай. 26 кастрычніка бітва ізноў тут разгарэлася; туркам падыйшла падмога, і каля поўдня ішла вельмі заядлая бітва, заціхшая к вечэру. Расейцы утрымалі усё захопленае раней ад туркоў.

Француска-Англіцка-Бэльгійска-Нямецкая.

Як цяпер выясьнілося, немцам так і не ўдалося заўладаць пабярэжжэм Паўночнаго мора у раёне змаганьнеў с хаўрусьнікамі. Тутака прышлося немцам вясьці бітвы найболей з бэльгійцамі, і гэтые апошніе перэмаглі нямецкае войска, перэправіліся цераз р. Ізэр і змусілі немцоў атступіць. Неўдалося так сама проба немцоў прабіцца каля Аррасу к Кале. Пасьля гэтаго, яны зьвярнулі усе свае сілы на француcкі фронт у раёне Рэймса, дзе ім пашэнціла крыху пасунуцца наперад к Бэры-о-бак, але думка іх перэрваць цэнтр хаўруснаго войска пацярпела неўдачу—хаўрусьнікі не падаліся. Паміж іншым пішуць англіцкіе газэты, што у апошнім часе 700,000 немцоў, каб праврваць лінію паміж Іпрам і Лільлем, праз тры дні заўзята напіралі на англічаноў, а яны ўсё трымаліся. На другі дзень англічане атступілі на 5 міль а на трэці — на 15 англіцкіх міль адагналі немцоў.

Сэрбска-Аўстрыяцкая.

25 кастрычніка раніцай сэрбы разьбілі аўстрыяцкі атрад с шасьці батальёноў і трох кулемётоў. Днём адбылася крывавая бітва. Сэрбскае войска разьбіла аўстрыякоў і захапіла 1800 людзей у палон.

Вайна на моры.

Расейскі морскі штаб, зьбіваючы турэцкую і нямецкую ману, апавешчае, што не расейскі флот напаў 16 кастрычніка на турэцкі а туркі першые напалі на расейскіе караблі і пабярэжные чэрнаморскіе горады. З гэтаго апавешчэньня відаць, што дзякуючы турэцкаму морскаму нападу, пацярпелі расейскіе параходы: транспорт «Трут», мінаносец «Лейтенант Пушчын», канонерскіе лодкі «Кубанец» і «Донец». У часе бітваў згінула на гэтых параходах 2 афіцэры, 1 свяшчэннік, доктар і 33 салдаты, ранено 14 салдат. Раніцай 25 кастрычніка непрыяцельскі крэйсер «Брэслаў» абстрэліваў на пабярэжжы Чорнаго мора расейскі горад і прыстань Поці. Усяго крэйсер выпусьціў 120—150 гарматніх выстрэлоў не прычынійшых вялікай шкоды ні людзям ні будоўлям.

Ад часу як пачалася вайна да першых дзён кастрычніка згінула

ваенных параходоў: нямецкіх 9, англіцкіх 17.

Каля берагоў Чылі на Ціхім акіяне паміж англіцкай і нямецкай эскадрамі адбылася недаўна морская бітва, ад якой як хвалюцца немцы, згінулі два англіцкіе крэйсеры. — Надовічы англіцкіе крэйсеры нагналі нарэшце на Індыйскім акіяне вядомы нямецкі крэйсер «Эмдэн» і, пасьля ндоўгай бітвы, затапілі яго. Другі нямецкі крэйсер «Кэнігсбэрг» заплыў каля Афрыкі у рэчку дзе яго англіцкі крэйсер абстрэляў і засыпаў грузам рэчку, каб ня мог адтуль выйсьці. Трэці вялікі нямецкі крэйсер «Іорк» наскочыў на міну і пайшоў на дно.

Англія і Францыя абвесьцілі Турэччыне вайну.

У **Нямеччыне**. С прычыны, што Англія атказалася на жаданьне Нямеччыны асвабадзіць арыштованых немцоў, нямецкі урад загадаў арыштаваць усіх пражываючых у Нямеччыне англічан узростам ад 17 да 55 год.

У **Болгарыі** абвешчаны указ аб агульнай мобілізацыі.

У **Румыніі**. Пішуць, што Расея прыслала сюды саглас на тое, каб Румынія заняла тые часьці Аўстрыі, якіе заселены румынамі. — Цераз Румынію Турэччына перавозіць к сабе сотні вагонаў з ваеннай кантрабандай.

У **Турэччыне** маняцца перанясьці сталіцу с Константынополю у Бруссу. Войска турэцкае перайшло эгіпскую граніцу.

С **Пэрсіі** паведамляюць, што там паявілося вельмі шмат фідаеў, якіе заклікаюць к сьвяшчэннай вайне з Расеей. Пэрсідзкі-ж урад цьвярдзіць аб сваіх добрых адносінах к Расеі.

У **Трыполі** племя сэнуссі абвесьціло сьвяшчэнную вайну проці Англіі. Тое самае робіць эгіпскі хэдыв, які астаўся у Турэччыне. Ён выдаў к сваяму народу маніфэст, у якім заклікаець паўстаць проці англічан.

У **Японіі** Японцы здабылі Ціндао. Японскіе газэты рэзка выступаюць проці павялічэньня арміі. Раней, кажуць газэты, нас страшылі Расеей, а цяпер страшуць Амэрыкай.

Каля вайны.

Акопы. Кулемёты. Артылерыя Самалёты.

Вось рэчы, каторые у цяперашняй вайне усё болей выступаюць на першае мейсцэ і аб каторых найчасьцей чуваць с поля вайны. Пры сучасным смяротным агню, які вырывае са строю за час кожнай даўжэйшай бітвы (ад 5 да 14 дзён) каля паловы войска пярэдніх атрадоў,—акопы маюць першае значэньне. Пры кожнай перадышцэ у часе наступленьня, пяхота стараецца укапацца у зямлі, а калі яна змушэна да абароны дык робіць вялікіе акопы, ды яшчэ з драцянымі перэшкодамі, каб затрымаць праціўніка пад агнём кулемётоў.

Апошніе вельмі нішчуць наступаючую пяхоту -- яны прост безміласэрна «косюць» яе; важны яны і проці атакоў конніцы: прыхованы да часу кулямёт пачынае стрэляць у наступаючых ездакоў, так што да мэты даскаківае толькі невялікая лічба, каторая пачатаго ня можэ ўжо выпаўніць. Кулямёты ёсьць так сама і пры конніцы, каторай яны пры разведках і пагонях дадаюць вялікую наступаючую сілу, — даючы магчымасьць—супроці пяхоты ў пяхотным строю - зьбіваць невялікіе атрады праціўніка. Кулямёты цьвёрда і адважна спаўняюць свае заданьне — падтрымліваць пяхоту; яны застаюцца на пазыціі да канца, аб чым сьведчыць вялікая лічба кулемётоў, што пападаюцца ў рукі наступаючаго.

Але проці кулемётоў ёсьць магутны спосаб—польная артылерыя. Можна сказаць, судзючы з даходзячых с поля бітвы вестак, што ў цяперашняй вайне першае значэньне мае артылерыя; яна добра стасуецца да мейсцовасьці, зорка с сваіх вышэк слядзіць за полем бойкі і трафна стрэляе: яна нішчыць пяхоту ў вакопах; калі зачаты агонь с кулемёта—праз дзьве мінуты ён сьціхае; паяўленьне непрыяцельскай батарэі (у батарэі некалькі гармат) на аткрытую пазыцію — немагчыма, бо ня здолее яна вымярыць прыцэлу як палова абстрэліваючых людзей і коней забіта.

Навейшая рэч — гэта ваенные лятуны, яны што раз, то забіраюць сабе болей пачэснае мейсцэ на полі бітвоў; лятуны ужо ня толькі спаўняюць разьведачную работу,—яны лётаюць над пазыцыямі і асобнымі дымавымі сыгналамі даюць знаць колькі і якога войска, як яно стаіць і інш; мейсцамі яны скідаюць бомбы, каб зрабіць перапалох паміж адпачываючым войскам ды ў канявязях і абозах.

Гэта папраўдзе вельмі цяжкая, новая мука дзеля войска, якая, хоць і не задае асаблівага матэр'яльнага убытку, але нядобра адбіваецца на маральным пачуцьці войска, выклікаючы нэрвовае неспакойства і часта адбіраючы патрэбную часіну адпачынку. *Р. I.*

На полі бітвы.

Сумны вобраз поля бітваў, адбыўшыхся пад Варшавай, малюе на страніцах «Р В.» В. Врюсоў.

...«Усё поле бытцым усеяна выстрэленымі патронамі. Іх лічба, а значыць і лічбы зробленых выстрэлоў злічыць немагчыма Рыдлёўкамі згрэбаць можна гэтые медзяные палачкі. Калі з-за хмар выгляне сонцэ і праменьня апусьцяцца на гэтые медзяные пасевы, — поле ўсё зігаціць нібы залатое. Тутака валяюцца асколкі гранатаў, тутака-ж паразрываные ранцы і мяшочкі, пазгінаные паходные фляшкі для вады, паясы, шапкі, запісные кніжкі, размокшые ад дажджу.. Недаўна яшчэ ўсё гэта да некаго належыла; хтосьці казаў аб гэтым ранцы: «Ён —мой», насіў тую шапку як «сваю». Сяголньня гэта ўсё—іначэй, гэта вялізарны, яшчэ не падмецены сьметнік бітвы

«Перад намі чэлавечае цела: салдат-немец, каторага яшчэ не здалелі пахаваць. Ен ляжыць раскінуўшы рукі, наўзьніч; адзеты ў паходную форму, але боты яго некім сьцягнены, і відаць, што на нагах у яго ваўняные шкарпэткі дамовай работы. Каля левай лапаткі, на плечах, мундзір раздзёрты і заліты пачарнеўшай крывёй. Твары ня можна разгледзіць, а пад правай рукой ляжыць згнеценае пісьмо с хаты. Якая трагічная рэч мо быць разыгралася тутака, на гэтым кавалачку зямлі, калі паміраючый, пакінуты таварышамі, выцягваў у апошніе мінуты са свайго ранца і сьціскаў халадзеючэй рукою дарагое яму пісьмо з роднай старонкі сваей!

«Крыху далей, ужо трупы дзесяткамі. Усе—нямецкіе салдаты, бо нашых санітары хаваюць у першы чарод Забітые — адны паложэны ў рад, для пахаваньня у агульнай магіле, другіе асталіся на тых мейсцох, дзе іх захапіла сьмерць. Тутака ёсьць хлопцы гадоў по 20 якбы з усьмешкай застыўшые, ёсьць зухаватые вуса-

---

Чортава зельле.

Даўна, даўна гэта было...

Калі людзі ня умелі ешчэ рабіць гарэлкі, спакойна і шчасьліва у сваей сям'і жыў адзін чэлавек. Цешыўся, калі былі радасьці у яго жыцьці і сумаваў, калі прыходзіла якая напасьць. Але вялікага гора ніколі не было, і радасьці і сьмех у жыцьці чэлавека перэважывалі над сьлязьмі і горэм.

Задумаў раз чэлавек ісьці у далёкую старонку. Не хацелося яму раставацца с сям'ёй, але трэба было. Вось ён, раненька устаўшы і развітаўшыся са сваімі, с кіёчкам у руках і мяшэчкам за плячыма, пашоў на усход сонца Доўга ён ішоў, маўчлівы і спакойны. Ужо падыходзіў ён да цэлі, ажно ззаду яго нехта пазваў.

— Чэлавек, чэлавек, куды ідзеш?

Чэлавек абярнуўся, каб атказаць і ўгледзіў, што перад ім стаяў чорт, касматы, с хвастом, рагамі і бліскучымі вачамі, якраз такі, якім ён пратстаўляў яго, як часам матка ці баба расказывалі яму казкі у малку. Але бытцым не такім страшным выдаўся чорт, як расказывалі яму, — ці то дзеле таго, што сярод белаго дня сустрэціліся.

А чорт, хочучы прагнаць ад чэлавека і той астатак страху, што ён у ім прымеціў, загаварыў неяк ласкава, лагодна, бытцым матулька родная.

— Сумна табе, відаць, чэлавечэ? Мусі у чужую старонку ідзеш, дзетак і жонку пакінуў?

— Бач: усё ведае, — ня быўбы-то чорт! — падумаў чэлавек.

— Шкада мне цябе, чэлавечэ! Хочэш, я дам табе такое зельле, ад катораго табе будзе весела, лагодна і добра?

Тут ужо ніякаго страху перад чортам чэлавек не знайшоў у сябе і яму паказалася, што і чорт можэ часам спрыяць чэлавеку і жадаць яму дабра.

— Добра, дай,—атказаў чэлавек.

Чорт з радасьці паказаў свае белые і страшные зубы, скікнуў, брыкнуў і у мамэнт перад чэлавекам зьявілася, бытцым з зямлі вырасла, пляшка з нейкай вадой. І чэлавеку здалося, што чорт сьмяецца з яго, даючы замест нейкаго чараўніцкаго зельля, простую ваду.

— То-ж простая вада! — сказаў ён чорту.

— О не! На, папрабуй наперад.

Чэлавек добра сербануў: неяк троху запякло, зрабілася адразу цёпла, яшчэ сербануў,—і у галаве бытцым усе калёсікі заварушыліся..

— Вот-як!—сказаў з дзіву чэлавек.

— Але, водка, — патхапіў, добра не раз слухаўшы чорт,—нехай завецца водкай.

Чорт параіў чэлавеку яшчэ сербануць таго зельля Чэлавек так і зрабіў. Пайшлі далей. Прайшло колькі хвілёў,—чэлавек перарадзіўся: яму весела стала ногі бытцым самі бягуць і у сярэдзіне так цёпла і добра...

Бачыць чорт, што чэлавеку упадабалася яго зельле, ён і кажэ чэлавеку:

— Хочэш, чэлавечэ, я навучу цябе дабываць гэтае чараўніцкае зельле.

— А і што добра было-б, пане чорт!

— Добра. Ідуць далей. Прыйшлі ужо у тую старонку, дзе трэба застацца чэлавеку Чорт у вобразі чэлавека памог яму стаць на службу. Ён прыходзіў кожную ноч да чэлавека і учыў яго рабіць тую водку, як ён назваў яе.

Добра паняў навуку чэлавек. Чорт назначыў экзамін. Чэлавек зрабіў зельле, чорт папробаваў і задзівіўся: саўсім як яго, чортава, работа: і смак, і пах і усё патрэбнае ёсць.

— Ну вось, і сам добра умееш рабіць, — пахваліў чорт,—цяпер можэж прадаваць другім і вучыць другіх і скора зробішся багачом... Калі-ж с цябе узяць нагараду?

— Хіба ўжо тады, як зроблюся багатым і вярнуся да жонкі.

— Добра, глядзі: ня болей, як цераз трынаццаць тыднёў прыду, бо ты ужо будзеш багатым і вернешся да дому,—сказаў чорт і счэз.

Служыць чэлавек, робіць і прадае чортава зельле.

Купляюць людзі, хвалюць — не нахвалюцца. Праўду сказаў чорт: чэлавек хутка разбагацеў, кінуў службу і пайшоў да хаты.

Скончылася 13 тыднёў, прыходзіць чорт да чэлавека і кажэ:

— Вось ты навучыўся дабываць чараўніцкае зельля, ад катораго чэлавек вясёлым робіцца і каторым можэ адагнаць ад сэрца горэ і нуду. Вярнуўся ты да хаты багатым, а цяпер пара атрымаць і нагараду. Выбірай, што табе лягчэй зрабіць мне, чорту, за навуку маю: пакалечыць дзяцей, забіць жонку, сваю, раскідаць у морэ да пасьледняго усё сваё золата, моцна напіцца майго зельля?..

— Нехай Бог крые, каб я калечыў дзяцей, або забіў сваю жонку...

— Ну, выбірай,—паганяў яго чорт, не даючы доўга думаць.

— Ведама, апошняе! Што-ж мне цяжка за тваю ласку добра напіцца тваго зельля?— сказаў са сьмехам чэлавек.

Чорт павесялеў і з радасьці высака падскокнуў.

Напіўся моцна чэлавек. Напіўся так, як ешчэ ніколі не піў. А чорт няўгледна каля яго усё круціцца, не атходзіць і усё нешта шэпчэ.

Быў ужо вечэр. Добра напіўшыся чортава зельля, прыйшоў чэлавек да хаты і патрэбаваў вячэры Жонка чымсь-то не ўгадзіла мужу. Той крыкнуў на яе. Дзеці перэпалохаліся ды у плач. Бацька заславаўся на іх: як зьвер, схапіў аднаго, як штурхануў—выламаў руку, другога выбіў з рук маткі — і дзіцянё грымнулася аб зямлю. Жонка у плач ды давай яго лаяць. Той—яе. Слова за слова—і, ня доўга думаючы, шалёны муж схапіў нейкі молат і стукнуў жонку па галаве, — тая ані голасу падала. Пасьля, ашалеўшы, як непрытомны, схапіў ён свае мяшкі з грашмі і выскачыў з дому. Прыбег на высокі бераг мора і с пенай на вуснах і злосьцю на твары, поўнымі жменямі стаў кідаць у мора чортава золата. Кінуўшы апошнюю жменю, непрытомны і абезсілены ён грымнуўся на зямлю...

Калі прачнуўся чэлавек, стала ужо падымацца з-за мора пекнае сонейка. У грудзёх сваіх пачуў чэлавек боль, у галаве—цяжасьць. Акінуўшы мутнымі вачамі мяшкі ад золата, бедны чэлавек смутна прыпомніў усё учэрашнее: пакалечэных дзяцей, забітую жонку...

Ен кідаўся на зямлі, рваў на сабе вопратку, валасы і, абязсілеўшы, голасна, як дзіця, стаў плакаць...

І зразумеў чэлавек, што ён даўся чорту сябе ашукаць, зразумеў, што, зрабіўшы адзін грэх, малы, як ён думаў, ён зрабіў і усе другіе...

І пракляў чэлавек чортава зельле. Праклінаў і плакаў.

Моцна і голасна плакаў чэлавек, а са стараны мора, з вострава, разам с шумам хвалеў і марскім ветрам, ясна даносіўся радасны і злосны рогат,—гэта сьмеяўся хітры чорт над нешчасным чэлавекам...

Міхалка Галка.

31/XIII—14.

тые прусакі, ёсьць простые селянскіе твары. Напэўна ў ранцы кожнаго з іх так сама можна знайсьці пісьмо ад маткі, жонкі ці нявесты... У другім мейсцы поля ляжаць забітые шрапнельлю коні. Глядзець жудасна: выскаленые зубы, заплыўшые вочы, паразрываные жываты, дзіка паднятые ўверх і так закачанеўшые ногі, у другога адорвана і аткінена далёка галава. Каля самаго гораду такіе-ж тушы кароў, папаўшыхся здарэньнем пад агонь артылерыі. Калі падыходзяць жывые да падалі, са страшэнным карканьнем узьлетаюць і кружацца вароны...»

Зруйнаваны край.

Вось як апісываець адна нямецкая газэта руіны Бэльгіі.

«З гарадоў варочаюцца да сваіх папяліщчоў селяне-бэльгійцы. Тысячамі брыдучы па шляхох прыпамінаюць пераселеньня народаў далёкай мінуўшчыны. Людзі гэтые не маюць стрэхі над галавою і ня ведаюць, куды ісьці. Бацькоўшчына тысячамі галасоў ўзывае да іх: «Вярнецеся!» Уцяклі яны с хат, як толькі пачалася вайна і жудасьці яе данясьліся да іх сялібоў. «Цэлые вёскі сьцёрты з вобліка зямлі. Дзе-нідзе віднеюцца рэшткі сьцен да коміны пачарнеўшые, каторые стаяць тамака, гдзе даўней, падчас супакою, усё радасна аддыхала.

Зьбліжаецца і зіма, а нешчасные селяне не маюць ні цёплаго куточка ні хлеўка дзеля жывёлы, каторую с трывогай гонюць перад сабой. На возіках цягненых асламі, сядзяць дзеткі, старцы, ды кабеты. Возікі, ў каторых запражаны коні, папакованы уселякім дабром. Гэта — селяне багацейшые. А за імі поўные роспачы плятуцца грамады іншых, не маючых ані возікаў, ані коней. Ідуць яны згорбленые пад цяжарам даяцей і торбаў.

Страшэнны малюнак! Сколькі сталецьцяў трэба на тое, каб нанова здабыць усё, што так зьнішчыў агонь і меч! Цэлая Бэльгія збурэна і заменена ў пустыню. Цьвітучые раней гарады лежаць зруйнованымі.

Вось горад Льеж. 26,000 жыхароў мела тутака раней хлеб і работу, а цяперака адны разваліны, руіны. Пад даждж ом гранатоў стрэхі зьляталі, а каменьня вырываліся с фундаментаў. Дамы валіліся на ўсіх вуліцах. Вялікіе дамы, падаючы, крышылі сабою меньшые. Жалезные бэлькі і кроквы пакрыжаваліся, як папаленые ценькіе ніці.

Да Антвэрпэну людзі таксама вертаюцца. Шукаюць сваіх хат і ня могуць знайсьці іх. Ня могуць нават знайсьці абломкаў былых хат. Груды і груды, як магілы. А на гэтых бязмерных магілах стаяць апаломленые людзі, зьнямеўшые, зломаные цяжкай доляй. І калі надыходзіць вечар, яны не маюць дзе прытуліцца на начлег. І ідуць у час асеньняй непагоды на шырокі гасьцінец таго краю, які так без літасьці зруйнованы.

Вецер.

Пагуляў на волі,
Вецер лёгкакрылы,
Пагуляў і будзе—
Атпачынь, мой мілы!
Паламаў ты лесу,
Страх сарваў не мала;
С хмарамі і з громом
Спрэчку вёў бывала.
Рвауся ты к прастору,
У стэп шырокі, сіні,
Ды закалыхалі
Ветрыка пустыні!
Што-ж? уляжся, браце,
Хоць у чужой даліне!
Ды й ці ня ўсё роўна
Гдзе цябе ня кіне
Доля-бедачына,
Мачыха ліхая?
Бо не маеш, браце,
У сьвеці свайго края.
Пагуляў на волі
Вецер лёгкакрылы,
Пагуляў—і будзе,—
Атпачынь, мой мілы.

* * *

Надрывайся і шумі,
Вецер—сівер у полі:
Як сярдзіта ты ні дзьмі
Ні гуляй на волі;
Як дарог ні заметай
І малых сьцяжынак;
Як ты злосна ні сьпевай
Мужыку у камінак,—
Усё-ж ты сціхнеш і цяплом
Скора ты павееш
Ды з ракітавым кустом
Ціха задурэеш.

Якуб Колас.

З вёскі.

Цэлы дзень шуміць вецер. Зрывае жоўтае лісьцё і коціць па полі. Часам сячэ дождж. Стаіць сіратою лес. Насупіўся ён, здзічаў і не вабіць нікога сваім хараством. Цэлы дзень ваюе з ветрам. Пазірае дзе яго старые прыяцелі соўнейко і птушкі. Нікога не бачыў і ешчэ сумнейшы робіцца лес... Шэрые хмары плывуць нізка, нізка, здаецца вось зачэпяцца крыльлем за гору. Шмат іх ідзе бяз конца, відаць у вяліку дарогу сабраліся яны...

Дарога праз палё пустое зусім. Ніхто не едзе, ніхто не йдзе. Здарваецца, вязе хто да млына воз збожа, або які від скурчыўшыся цягнецца у вёску, або жэбрак..» У вёсцы ўсе пахаваліся у хату...

Выходжу на дарогу... Іду па пустых пуцявінах-сьцежках, па загуменю у поля!.. Гляджу наўкола. Далёка, шырока відаць усё чыста. Сумна пазіраець палё, лясэ... сумна, пахмурна. Беднае поле, бедные лясэ. Плачэ неба, жаліцца вецер: «Усе чыста пахаваліся, кожын у свой запечак, паўцекалі, пакідалі, забыліся аб сваей ніве... паўцекалі», — жаліцца вецер. Голые дрэвы, параскіданые платэ, пустае палё, німа гаратаго на бацькоўскай ніве... І засьмяяўся я ў вочы ветру: ха-ха-ха!.. Восень, глухая восень..—даеж могуць быць кветкі у гэтакі час!.

Нічого не атказаў мне вецер, зашумелі адно дрэвы у прысадах, зашуршэла лісьцё... Ціха гаманіў лес. Я стаяў і думаў... Праўду, праўду кажэ вецер лятун. Паабдзіраные стрэхі, параскіданые платэ, гразкіе дарогі, жывёла цягаецца самапас па полі, людзі паабдзіраные, тварэ пасінелые ад холаду... Праўду, праўду кажэ...

Стаяў і думаў. Далей гаманіў лес... А чы ня можна было-б паправіць стрэхі, платэ, выбіць каменям дарогі, пазагорваць аржоньне?..—Можна, можна,—зашуршэла лісьцё каля мяне. А чы ня можна-б было збірацца усім чыста ў вёсцы у чыстай сьвятліцы, чытаць добрые кніжкі, жыць грамадою, сабрацца ля аднаго бацькоўскаго вогнішча пры ясным чыстым агні супольных думак аб лепшай будучыні?.. — Можна, было-б можна.—Зноў зашумеў вецер зашуршэла лісьцё.

Зачаў сячы дробны дождж ык без упынку сячы.. Якбы хацеў зьмыць усе раеньня аб будучыне і пакасаць шэрую цяперычыну. Ліў ды ліў, а я прыгледаўся на сваю вёску. Гэтакая самая стаіць, нічого не змянілася. Тые самые у галовах думкі, што і калісь былі, тая самая цемра скрось. І зрабілося сьцішна і безнадзейна на гэтым шырокім полі.

Думкі ляцелі... Ліў дождж, шумеў вецер, надыходзіла ноч, цемра. І зноў загаманіў лес—пацешаў, мяне сваім шэптам, ціхім галасам... Нічого, гэта восень, хутка міне восень. Зімою будзе лепей. Будзе атпачываць зямля ў ціхасьці; у супакою будуць ляжаць захутаные у сьнег нівы і зялёная жывая рунь. Сівер будзе адно на версі гуляць і гайсаць.. Па хатах будзе гарэць ясны сьвет. Гэты сьвет ужо сьвеціца...

Вёска міргала насустрэч мяне агнямі. Далей шумеў лес... Потым будзе лепей. Потым прыйдзе хутка весна!.. **А. С.**

P. S. Вы прасілі апісаць для «Н.Н.» ўражэньня з вёскі.—Штож, мо гэтые што тут даю, і праўдзівые. Тое адно праўда, што моцна чуваць нашу беларускую асаблівасьць... А найболей характырызуе нас тое, што мы вельмі латва праймаемся раеньнямі чужых,

«Любім і ненавідзім безкарысьне,
Як безкарысны ўсе нашы плёны».

Але гэта ня вельмі страшна... дзяціньство яшчэ... с часам паразумнеюць людзі. **А. С.**

З Беларусі і Літвы.

З Віленшчыны.

Абавязываючые пастановы. 1) Каб не прычыніць шкоды дзяржаўным мастом, пабудаваным да часу, с прычыны вайны, на Нёмане і іншых рэчках да яго упадаючых, усе гандляры лесам і іх даверэные, пры сплаве дрэва пад мастамі, абавязуюцца увесь сплаў правадзіць с помачу асабліва да гэтаго на кошт гандляроў прызначаных людзей і якім павінны быць дадзены патрэбные для гэтаго прылады. Сплаў дрэва без такой помачы забараняецца. 2) Забараняецца ў граніцах Віленскай губ. скупляць фураж (аброк), жывёлу і коні. 3) Абавязываецца усіх і кожнаго з асобна, каму ведама ёсьць, дзе знайходзяцца ў граніцах двінскаго ваеннаго округу капиталы, земля і іншае дабро, належачае да аўстрыяцкіх і нямецкіх падданых, а такжэ суполак і хаўрусоў, каторых дырэктарамі і членамі лічуцца аўстрыяцкіе і нямецкіе падданые—паведамляць аб гэтым штаб двінскаго ваеннаго округу або бліжэйшую паліцэйскую ўласьць.

Вінаватые у невыпаўненьні каторай з гэтых абавязываючых пастановаў караюцца адміністрацыйна штрафам да 3000 р. або да 3-х месяцоў арышту.

Проці «палітуркі» Па загаду глаўнаго начальціка двінскаго ваеннаго округу закрыта віленскі лякера-палітурны завод паўночн.-зах. таварыства да канца ваеннаго часу і пакуль будзе лічыцца на ваенным палажэньні віленск. губ. Зроблена гэта дзеля таго, што пачалі шырыцца браварві с палітуры.

Гаспадарка. Надовічы урад віленск. сельска-гаспадарскаго таварыства разгледаў некаторые цякучые справы звязаные з гаспадаркай у нашым краю. Паміж іншым урад прызнаў патрэбным залажыць у Беларусі і Літве новые сельска-гаспадарские суполкі. Было такжэ разгледжана пытаньне, паднятое маскоўскім сельска-гаспадарскім таварыствам, аб тым, каб наладзіць агульны ўсерасейскі хаўрус усіх вялікшых сельска-гасп. суполак, дзеля чаго маск. т-ва праектуе склікаць у недалёкім часе з'езд. Урад віл. т-ва на гэта прыстаў.

Лесавы промысел у Беларусі і Літве вельмі пацярпеў. Прычыны гэтаго такіе: 1) спыніўся вываз за граніцу, праз што гандляры ня могуць прадаць гатоваго леснаго матэр'ялу; 2) зьменшылася вельмі будаўніцтва, асабліва у мейсцох захопленых вайною; 3) паміж Коўнай і Юрборгам выгружэна на бераг затрыманы у дарозе транспорт дзерава на 3 мільёны руб. прызначаны на продаж у Прусіі; 4) усе банкі, апроч гасударственнаго, саўсім не даюць на дрэва пажычак.

У віленскае ваенное вучылішчэ будуць прыймаць к 1-му сьнежню: 1) без экзамену—тых, што скончылі 6 кляс і перайшлі у 7 клясу срэдніх школ або у 3 клясу духоўных сэмінарый. 2) Па экзамену — тых, што маюць права вольнаапрэдзеляючаго бышаго 2-га разраду. Просьбы з належнымі дакументамі прыймаюцца да 10 лістападу. Пачатак вучэньня з сьнежня.

Даўно пара. Начальнік Паўночна-Заходніх жалезных дарог апавесьціў па даверэных яму чыгунках загад, каб шчырэй адбываліся следзтвы па жалабах пасажыроў на грубые адносіны да іх жалезнадарожных служачых.

Брат на брата. У вёсцэ Раманчукі, верхнянск. вол., дзісненск. пав., у часе дзяльбы паспрачаліся паміж сабою браты Іван і Канстанцін Раманчукі. Іван да таго заеўся, што схапіў стрэльбу і выстрэліў у брата. Цяперака падстрэлены лечыцца, а Івана арыштавалі.

У лесе належачым да двара Варапаево селянін Мікалай Кішка, у часе палеваньня, па злосьці стрэліў у лясьніка Л. Кухальскаго і прастрэліў яму рукаво ад кажуха. Кішка арыштованы.

Одгаласкі вайны. У часе страшнай чатырохдзённай бомбардоўкі крэгасьці Осоўца ва ўсей аколіцы каля Нёману, на вёрст 50—60 кругом, выразна чутны былі рэхі выстрэлоў с цяжкіх арудзій; дрыжала земля, звінелі шыбы ў хатах. Голдоўскіе (лідзк. пав.) селяне, хаваўшые у гэтым часе у ямы бульбу, расказываюць, што земля так дрыжэла, што нельга было капаць ям: пясок што мінуты абсыпаўся і спаўзаў. Шмат каму так і неўдалося схаваць на зіму бульбу.

М-ка Парафіянова, вілейск. пав. (Ад нашаго карэспандэнта). 20 кастрычніка прышлі да парахвенаўскаго аб'езчыка п. Юшкевіча госьці і сталі іграць у карты; госьці і п. Юшкевіч з жонкай так заюшна гралі, што ня чулі і не бачылі, як іх сынок утапіўся у памыях, што стаялі у цэбры. Калі госьці і гаспадары нагуляліся і пачалі расходзіцца, то ўбачылі нешчаснаго хлопчыка, стаяўшаго ножкамі у гару у цэбры с памыямі. Хлопчыку ішоў другі гадок.

Вясковы.

З Міншчыны.

Рэквізыцыя (прымусовая продаж на ваенные патрэбы). Мінскі губэрнатар загадаў усім управам і упраўленьням мінск. губ. у найскарэйшым часе даставіць яму спіскі рэчэй, якіе належуць да рэквізыцыі, у тэй лічбе і коўдроў.

Туркі. Мінскі губэрнатар загадаў чынам паліцыі памагаць ваеннай ўласьці пры рэквізыцыі імі у туркоў уселякіх павозак. — Надовічы у Мінску закрыліся турэцкіе булочные

Помач сваім. З Навагрудка паклікалі на вайну болей як 60 чалавек. Сем'і пакліканых апынуліся у вельмі цяжкіх варунках. Дык вось усе жыхары горада абляжылі сябе добравольным падаткам на карысьць сем'еў запасных: кожны месяц бяднейшые плацюць па 10 кап., сярэдніе 20 к., багацейшые 40 к. і болей. Усе жыхары ахвотна выпаўняюць прыняты на сябе гэты добры абавязак.

Боты для войска. У Мінску недаўна адбылося сабраньне шаўцоў, с прычыны загаду ім шыць для арміі боты. На сабраньне прышло 200 з лішнім чалавек. Паміж іншым шаўцы выказалі жаданьне, каб адміністрацыя устанавіла акуратные цэны на тавар, бо, пры цяперашніх цэнах, устаноўленая казной плата за гатовые боты 7—8 р. 50 к. будзе за мала.

—У Бабруйску упаўнамочаные

шаўцоў звярнуліся у гарадзкую управу з заявай, ў якой гаворыцца, што большая частка шаўцоў людзі бедные, свайго тавару не маюць дый купіць ня вельмі лёгка, бо у Бабруйску і у бліжэйшых к яму гарадох трудна найці даволі гэтаго тавару. Дзеля чаго вось упаўнамочэные просюць, ці не магла бы казна даваць на боты свой тавар. Гарадзкая управа заяву шаўцоў перэдала на розгляд губэрнатору.

Проці гарэлкі. Жыхары жыды м-ка Гарадок, Бабруйск. пав., хлапочуць перэд губэрнатаром аб закрыцьці у м. Гарадку усіх казённых і прыватных шынкоўнеў. Над'зірацель 4-го округу Мінскаго акцызнаго упраўленьня хлапатаў перэд бабруйскай гарадзкой думай, каб тая пазволіла аткрыць у горадзе Бабруйску 4 склады піва і 10 піўных. Гарадзкая дума на гэта не прыстала.

За праступкі па службе. Пінскую гарадзкую управу, у асобе гарадзкога галавы лекара Георгіеўскаго і членоў управы Грабоўскаго і Качаноўскаго, па загаду глаўнаго начальніка округу, увольнена ад абавязкоў.

Жыўцом згарэўшые. У вёсцэ Жылічы, рачыцкаго пав., у хаце селяніна А. Сідарэнкі, калі сушыліся каноплі заняўся пажар, у часе якога жыўцом згарэлі лежаўшые на печы матка Сідарэнкі 90 гадоў і сын яго Антон.

—·—

За піва. Вітэбскі губэрнатар выдаў абавязковую пастанову, па якой, пад штрафам да 3000 р. або арышту да 3-х месяцоў, забараняецца варыць па ўсей вітэбскай губэрніі хатняе піва.

Каб памагчы безработным знайсьці работу, пры віленскай гарадзкой управе наладжэно *пасрэдніцкае бюро працы.*

Гарадзкая управа просіць гаспадароў і рабочых, каторые шукаюць працы, звертацца ў бюро дзеля запісі і аб спраўкі што дзень: у будні—ад 10 да 2 і ад 5 да 7 с пал. гадз., а у сьвята—ад 1 да 3 гадз. павэдлуг адрэсу: рог 1-го Паліцэйскаго завулку і Пассажа, Местовы дом № 10. Бюро памагае у вышуканьні працы без уселякай платы.

З усіх старон.

Пяцілетняя прыбаўка народным вучыцелям і вучыцелькам, праслужыўшым 15 і 20 год, выдаецца сёлета с 1-го верэсьня. А тые вучыцелі і вучыцелькі, якіе праслужылі толькі 10 год, с прычыны ваеннаго часу прыбавак не атрымаюць ні сёлета ні ў 1915 г.

Знята акцыза з разрэзанай папіроснай паперы і з запалак (сернікоў), купляных для ваякоў, што знайходзюцца у дзействуючэй арміі і ў лазарэтах.

Падаткі з мешчан, паступіўшых на гасударственную службу, мешчанскіе управы не маюць права зысківаць, бо асобы з ападаткаваных станоў, паступіўшы на гасударственную службу, звальняюцца ад уселякіх грамадзянскіх (абчэственных) збораў.

Аб багажы. Упраўленьне чыгунак па загаду міністра дарог разъясьніла, што скасаваны да часу, с прычыны вайны, троxдзённы срок на адшуканьне багажу не спыняе 37 стацьці, па якой чыгунка адвечае за прапаўшы багаж. З гэтай прычыны, упраўленьне дарог загадала чыгункам прыймаць усе спосабы дзеле хутчэйшаго вышуканьня багажу павэдлуг заявы пасажыра, шукаючы так, аж пакуль ня будзе ведама, дзе падзеўся згублены багаж.

Замена неваенными палонными паміж Расеей і Аўстрыэй наладжэна. Ня будуць толькі заменівацца афіцэрамі, мужчынамі узростам ад 17 да 45 год і западозрэнымі асобамі.

Усе спраўкі аб узятых у палон асобах, належачых да расейскай арміі, міністэрство заграничных спраўоў перэдала гэта у «Цэнтральнае спрарочнае бюро аб ваеннаполонных», наладжэнае пры расейскім Таварыстве Чырвонаго Крыжу, аткуль і трэба чэкаць атказу на ўсе запытаньні аб ваеннапалонных.

Аб ваенна-палонных славянах хлапотало перад урадам Петраградзкае т-во славянскай ўзаемнасьці, просючы зрабіць для іх магчымые палепшэньня. На гэта надовічы паступіў атказ, у якім гаворыцца, што такога палягчэньня зрабіць німа як, бо былі здарэньні, што выпушчэные на волю славяне паступалі ізноў у войска, ваюючае проці расейцоў.

Палонных аўстрыякоў перэбывало у Кіеве с самаго пачатку вайны 75,000 з лішнім чэлавек.

260 тысяч расейскіх падданых (найболей палякоў) знайходзілася на пачатку вайны у Нямеччыне. З іх каля 60 тысяч ужо пераехала з Нямеччыны цераз Швэцію.

На «Чырвоны Крыж» ад пачатку вайны да 20 верэсьня паступіла дабравольных ахвяр 2,856,825 р., прычым за адзін апошні тыдзень—215,883 р.

Ваты для «Чырвонаго Крыжу» патрэбна будзе ад 1 студня(января) да 1 мая 1915 г. каля 30,000 пудоў, якая ўжо і заказана.

Фабрыкі на часе У Маскве надовічы аткрылі першую у Расеі фабрыку аптэчнай ваты. Фабрыка будзе выраблядь што дзень 40 пуд. Да вайны гэту вату прывозілі толькі з Нямеччыны. — У Маскве маняцца залажыць фабрыку штучных рук і ног бо цяперашніе майстэрні, вырабляючые гэта, бяруць за штучные ногі вельмі дорага—ад 75 - 85 р.

Забарона піва. У мейсцох, будучых на ваенным і асадным палажэньнях, па загаду Вярхоўнаго Глаўнакамандуючаго, продаж піва і портэру ня можэ быць пазвалянай.

Баланс (прыход і расход) Гасударственнаго банку на 23 кастрычніка 1914 г. раўняўся 3,899,637,589 руб. 89 к. За тыдзень с 16 па 23 кастрычніка гатоўка банку зьменшылася на 149,266 тыс. р.

Таргові баланс. Як падлічэната да 9 верэсьня вываз з Расеі па эўропэйскай граніцы ў 1914 г. калі параўняць с 1913 г. зменшыўся на 46,232,000 р., або на 5,5 працэнтоў, а ўвоз павялічыўся на 16,558,000 руб., або н а2,1 працэнт. Па азіяцкай граніцы вываз павялічыўся на 5,079,000 руб., або на 9,3 пр., а ўвоз на 21,552,000 р., або на 21.2 прац. За паказаны час у таргоўлі па Эўропэйскай граніцы у 1914 г. вываз перавышыў ўвоз толькі на 632,000 р., тады калі у 1913 г. гэта перавышка вываза над увозам раўнялася 63,422,000 р. У таргоўлі на азіяцкай граніцы увоз перэвышаў вываз у 1914 г. на 63,458,000 руб. а ў 1913 г. — на 46,985,000 р.

Холад. У Уладывастоку, 26 кастрычніка, дождж з марозам абліў лёдам вуліцы. Пад ціжарам лёду абарваліся тэлефонные дроты і дроты электрычнаго асьвятленьня. Шмат слупоў, па якіх праведзены дроты, перэвярнуліся. Спыніўся рух трамваеў.

Пажары. У Кіеве ў Політэхнічным інстытуце выгарэла актовая заля; размешчэные у інстытуце раненые не пацярпелі і вывезены у бліжэйшые лазарэты.—У Маскве на заводзе Густава Ліст выгарэлі модэльні і літэйны аддзелы: шкоды 300,000 р.

Проці немцоў у Расеі. Адэскі генерал-губэрнатор абвесьціў, што калі хто паміж немцоў-колоністоў будзе непрыхільна адносіцца к расейскай арміі, Расеі або славянству,--вінаватые ў дапушчэньні гэтаго валасны і сельскі старшына, соцкі і дзесяцкі высылаюцца ў аддаленые мейсцы. Побач з нямецкімі і аўстрыяцкімі падданымі высылаюцца такжэ асобы, немаючые азначэнаго занятку, і жыхары, непрыхільна настроеные к расейскай арміі, Расеі і славянству. На нерухомые дастаткі апошніх будзе наложэны сэквэстр (забрана да часу на казну) а на рухомые—арышт.—Рыжскі губэрнатар загадаў, пад штрафам да 3000 р., у сямідзённы тэрмін зняць усе вывескі у нямецкай мове і знiстожыць усе нямецкіе надпісы.

Зборшчыкі на нямецкі флот. Паведамляюць з Адэсы, што там арыштована нямецкая арганізацыя, якая займалася зьбіраньнем ахвяр на нямецкі флот. У лічбе 44 арыштованых шмат важных асоб мейсцовай нямецкай колоніі.

Барацьба са шпегамі. Глаўны начальнік ваенных сіл адэскаго округу выдаў абавязываючую пастанову, па якой, пад штрафам да 3000 р. або арышту да 3 месяцоў, забараняецца жыхаром Адэсы, Еўпаторыі, Ялты і іншых прыбярэжных гарадоў карыстаць у хатах і на вуліцах з ручных лятарнёў а такжэ с прыладоў да сыгналізацыі (даваньня знакоў) агнёў на далёкасьць.

5000 за самалёт. «Абвешчаецца для агульнай ведамасьці па даверaным мне ваенным раёне (Эстляндзкая і Ліфляндзкая губ., апрача Рыжскаго павету), што таму, хто зловіць непрыяцельскі самалёт, хоцьбы і папсаваны пры затрыманьні, я назначаю 5000 р. нагароды, паверх цэны самога самалёту. Віцэ-адмірал Герасімов».

Высяленьне туркоў. Петраградзкі градоначальнік загадаў паліцыі, каб абавязала усіх турэцкіх падданных, што жывуць у Петраградзе, да выезду за граніцу у сямідзённы тэрмін.

Доля украінскаго пісьменніка. У Маскве недаўна атрымана з Львова вестка аб жыцьці у апошніе часы вядомаго украінскаго пісьменніка Івана Франко. Ён ужо пад'жылы чэлавек, разьбіты паралюшам і напоўсьляпы. У апошні час яго спаткала вялікае горэ — забіты старшы сын і недаўна захварэла жонка. Апрача таго, пісьменьнік астаўся чуць не жэбраком. Колькі часу таму украінцы яму сабралі 20,000 крон, якіе былі зложэны у адным з львоўскіх банкоў. Гэтые грошы, атступаючы, аўстрыякі забралі. Цяперака ён амаль не галадае с хворай жонкай на руках. Як ведама, Іван Франко—быўшый Харкоўскі прафэсар.

У **Фінляндзіі.** Расейскі урад пастанавіў ня ўводзіць пакульшто у жыцьцё новаго закону «аб пашырэньні і на Фінляндзію агульна-расейскіх уголоўных законаў у справах аб праступках, зробленых у Імпэрыі, і аб парадку як вясьці гэтые справы». Так сама, урад не маніцца ў скорым часе ўводзіць у Фінляндзіі новы закон, па якім усе справы фінляндзкіх установаў і чыноўнікоў, а такжэ зносіны іх з расейскімі ўласьцямі павінны будуць вясьціся у расейскай мове. Прычына тая, што не хапае падгатованых да гэтаго чыноў. Цяпер пакуль-што увайшла толькі ў сілу пастанова Савету Міністроў аб пашырэньні у фінляндзкіх школах навучаньня расейскай мовы.

У Польшчы. Немцы, будучы ў Лодзі, сцягнулі усю Лодзінскую чыгунку; забралі рэльсы вадакачкі і інш, асталося толькі палатно. --Вярнуўшыеся з аб'езду холмскай, люблінскай, сувальскай і варшаўскай губ начальнік глаўнаго упраўленьня справаў мейсцовай гаспадаркі і інш. чыны міністэрства ўнутрэнніх справоў, падлічылі болей-меней, што шкоды прычыненые у гэтых губэрнях вайною даходзюць да 80 мільёноў рублёў.—У аколіцах Варшавы і Лодзі ізноў паявіліся шайкі разбойнікоў; урадовые ўласьці і грамадзянскіе камітэты энэргічна змагаюцца з гэтым злом.—Міністэрства загадало варшаўскаму губэрнатару перэхаваць нанова пахаваных вельмі мелка на пабоішчах нябошчыкоў.—У ваколіцах прылеглых к ваенным змаганьням вельмі пачалі шырыцца фальшывые паперовые грошы; стверджэна, што гэтые бумажкі ідуць ад немцоў.—Па загаду ваеннаго камэнданта арыштована у Лодзі рэдактара газэты «Nowa Gazeta Łódzka». Газэта закрыта. — Збор у Петроградзе ахвяр на карысьць Польшчы, пацярпеўшай ад вайны дасьцігнуў грашыма 250 тыс. руб. з лішнім, ня лічучы 200 тыс. руб., ахвяраваных Гасударам Імпэраторам. Рэчэй уселякіх сабрана да 50 вагоноў.

У **Галіччыне** Як пішэ «Прыкарпатская Русь», вёска Вялікіе Падліскі у львоўскім пав. уся перэйшла на праваслаўе —У Львове арыштована шмат асоб, якіе займаліся высеканьнем дрэва ў садах і на уліцах, акрадалі хаты, займаліся недазволенай прадажай напёрос на уліцах. —«Kurjer Lwowski» паведамляе, што расейскіе конные жандармы ужо пачалі спаўняць свае паліцэйскіе абавязкі у аколіцах Львова. — Паміж дэпутатамі Г. Думы, якіе цяпер знайходзюцца у Львове, паўстаў праект пераносу львоўскаго унівэрсытэту да Варшавы, а Варшаўскаго--да Львова.—Гандаль у Львове ужо наладзіўся: у аднэй часьці гораду бойка таргуюнь мейсцовые гандляры, у другой—расейскіе купцы с саратоўскай, харкоўскай, херсонскай і кіеўскай губ.

Рэдактар-Выдавец
І. Луцэвіч.

Ад рэдакціі „Сахі“ і „Лучынкі“

Рэдакція сельска-гаспад. месячніка «САХА» і літэратурн. месячніка „ЛУЧЫНКА“ перайшлі у Мінску на Захарэўскую вул. № 24 (проці новаго касьцёла).

С прычыны вайны месячнікі прыастанавіліся, а цяперака скора будзе выходзіць „САХА“, а потым „ЛУЧЫНКА“.

Рэдактар-Выдавец.
А. Уласоў.

Выйшоў з друку і прадаецца
„БЕЛАРУСКІ КАЕНДАР“
на 1915 год.

Календар надрукованы двумя асобнымі выданьнямі: рускімі і лацінскімі літэрамі, з іншым у кожным тэкстам.
Заказы на календар трэба прысылаць у „Беларускую Кнігарню“, Вільня, Завальная № 7.
Цэна календара 10 к., с перасылкай—15 к. Гандляром уступка.

Друкарня Марціна Кухты, Татарская 20.